

19. 8. 2014

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Určovací žaloba a překážka věci rozsouzené

Ve své dřívější judikatuře Nejvyšší soud ČR opakovaně stanovil, že rozsudek týkající se určitého skutku vydaný v rámci řízení o žalobě na plnění představuje překážku věci rozsouzené (res iudicata) ve vztahu k určovací žalobě ohledně totožného skutku. V nedávném rozhodnutí velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia přitom Nejvyšší soud ČR tento závěr mírně korigoval, resp. upřesnil.

Dosavadní judikatura

Z hlediska vztahu určovací žaloby, žaloby na plnění a možného vzniku překážky věci rozsouzené lze za jeden z nosných judikátů Nejvyššího soudu ČR označit jeho rozhodnutí ve věci spis. zn. 20 Cdo 2931/99 ze dne 12. prosince 2001, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 85/2003.

V tom mj. dovodil, že zatímco **pravomocný rozsudek o žalobě na určení zpravidla nevytváří překážku věci rozsouzené pro žalobu na plnění** vycházející ze stejného skutkového základu (ze stejného skutku), **pravomocný rozsudek o žalobě na plnění vytváří z hlediska identity předmětu řízení překážku věci rozsouzené pro řízení o žalobě na určení.**

Podle názoru Nejvyššího soudu ČR v sobě totiž pravomocný **rozsudek o žalobě na plnění vždy obsahuje kladné nebo záporné řešení otázky existence práva nebo právního vztahu, jež by jinak mohla být vyřešena určovací žalobou, a vychází tedy z totožného skutkového základu jako žaloba určovací.**

To pochopitelně může platit pro případ, který byl posuzován v citovaném rozhodnutí a který spočíval v tom, že soud nejprve přivolil k výpovědi z nájmu bytu, přičemž tato soudem aprobovaná výpověď byla následně napadena určovací žalobou pro její údajnou neplatnost.

I pocitově je totiž zřejmé, že v tomto případě by soud fakticky rozhodoval dvakrát tu samou otázku (byť v prvním případě jako otázku předběžnou), a proto bylo zastavení řízení pro překážku věci rozsouzené namístě. Nejvyšší soud ČR k tomu uvedl, že pokud soud rozhodne, že přivoluje k výpovědi z nájmu bytu, pak tímto rozhodnutím přisvědčuje (ať již výslovně nebo mlčky) nejen závěru, že je dán příslušný výpovědní důvod, nýbrž i závěru, že výpověď má předepsanou formu, není neplatná pro rozpor s požadavky, jež zákon obecně klade na obsahové náležitosti právního úkonu, a že byla účinně doručena nájemci.

V tomto kontextu **by bylo pochopitelně nelogické, aby se těmito aspekty zabýval soud v rámci**

řízení o určovací žalobě znovu, a to i přes to, že byly v předchozím řízení posouzeny „pouze“ jako předběžná otázka a do výroku se jejich hodnocení explicitně nepromítlo.

Význam posouzení předběžné otázky pro určovací žalobu

Takto blízký a jednoznačný vztah mezi otázkami řešenými v žalobě na plnění a v žalobě na určení však nemusí panovat ve všech případech. Navíc je pak třeba též zohlednit, že ustanovení § 159a odst. 1 a odst. 4 OSŘ určuje, že pro další řízení jsou závazné (a mohou tedy být překážkou) jen výroky soudních rozhodnutí, tedy nikoli právní závěry, které jsou obsaženy pouze v odůvodnění těchto rozhodnutí.

V rozhodnutí vydaném dne 25. června 2014 v řízení vedeném pod spis. zn. 31 Cdo 2740/2012 se Nejvyšší soud ČR zabýval otázkou, zda (předběžné) posouzení existence či neexistence vlastnického práva v rámci řízení o žalobě o vydání bezdůvodného obohacení vzniklého užíváním pozemku bez právního důvodu může být natolik významné, že by bylo překážkou pro navazující spor totožných účastníků o určení vlastnického práva k tomu samému pozemku.

Již na první pohled je přitom zřejmé, že **vazby mezi oběma druhy žalob jsou v tomto případě o něco rozvolněnější** než v situaci popisované výše. I když si totiž soud v řízení o žalobě na plnění posoudil, kdo je vlastníkem pozemku a zda tedy mohlo žalovanému skutečně vzniknout bezdůvodné obohacení, nelze toto předběžné hodnocení považovat za tolik závažné, aby znemožňovalo následné podání, resp. projednání určovací žaloby.

S tím se ztotožnil i Nejvyšší soud ČR, když konstatoval, že pro stanovení, zda je dána překážka věci rozsouzené pro určovací žalobu, **bude významné, jakým způsobem se řešení příslušné otázky, které se týká i určovací žaloba, promítlo do samotného výroku rozhodnutí o žalobě na plnění.** Jinými slovy tedy platí, že pokud se řešení určité předběžné otázky v rámci řízení o žalobě na plnění „obtisklo“ do výroku rozhodnutí takovým způsobem, že tato **otázka byla již spolehlivě a plně vyřešena**, je tím založena překážka res iudicata pro spor o určovací žalobě.

Takové případy pak dle Nejvyššího soudu ČR nastanou **například při konfliktu směnečného platebního rozkazu a žaloby na určení neplatnosti směnky nebo ve vztahu mezi rozhodnutím o přiznání určité pohledávky a žaloby na určení, že taková pohledávka neexistuje** nebo že je nižší. U obou zmiňovaných příkladů lze souhlasit, že rozhodnutí soudu o žalobě na plnění logicky obsahuje (byť nepřímou vyjádřenou) i řešení otázky existence určitého práva či právního vztahu.

Naopak jako případ, **kdy výrok rozhodnutí o žalobě na plnění neřeší obsah předběžné otázky do té míry, aby představoval překážku věci rozsouzené, Nejvyšší soud ČR označil situaci, kdy je podána žaloba na vydání plodů, užitků a požitků z nemovitosti a následně žaloba na určení vlastnického práva k této nemovitosti.** Rozhodnutí o určovací žalobě je totiž dle Nejvyššího soudu ČR „nutným“ podkladem pro změnu zápisu v katastru a rozhodnutí o žalobě na plnění otázku vlastnického práva sice musí přinejmenším okrajově řešit, zásadně však nikoli do takové míry, aby mohlo být považováno za konečné řešení této otázky, které bude závazné pro obě strany sporu. To ovšem pochopitelně nebrání tomu, aby některá ze stran ve sporu o určovací žalobě argumentovala tím, že v předchozím řízení soud posoudil otázku existence vlastnického práva v její prospěch.

Shrnutí

S ohledem na výše uvedené lze tedy uzavřít, že Nejvyšší soud ČR nedávným rozhodnutím dále rozvedl své úvahy týkající se otázky, zda rozhodnutí o žalobě na plnění představuje překážku věci

rozsouzené pro řízení o určovací žalobě, která se zabývá totožným skutkovým stavem.

Od názoru, který spíše nasvědčoval tomu, že rozhodnutí o žalobě na plnění je překážkou res iudicata pro navazující určovací žalobu v podstatě vždy, se přitom posunul k závěru, že je nutné posoudit, jakým způsobem a jak důkladně je (předběžná) otázka, která má být posuzována i v řízení o žalobě na určení, vyřešena v řízení o žalobě na plnění, a do jaké míry se toto řešení projevilo v samotném výroku rozhodnutí.

V této souvislosti lze ovšem očekávat, že hranice mezi tím, kdy rozhodnutí o žalobě na plnění bude ve vztahu k určovací žalobě představovat překážku věci rozsouzené a kdy nikoli, bude pochopitelně neostrá.

JUDr. Jakub Celerýn,
advokát

[Mališ Nevrkla Legal, advokátní kancelář, s. r. o.](#)

Longin Business Center
Na Rybníčku 1329/5
120 00 Praha 2

Tel.: +420 296 368 350

Fax: +420 296 368 351

e-mail: law.office@mn-legal.eu

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)

- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)